

היינו: כשנתלה הפסח בתנור, ופי בית שחיטתו למטה, הרי הדם — שבכרעיים ובבני המעיים שנתנו בתוכו — אינו נבלע בפסח, אלא יוצא דרך חלל הצואר ושותת דרך בית השחיטה, ולפיכך הוא שמותר לעשות כן, ולא משום דאמרינן כבולעו כן פולטו.

נימא מסייע ליה לרבה דאמר: כבולעו כן פולטו, ממשנה במסכת חולין:

דתנן: **הלב**, מתוך שיש בו דם כנוס, שמתקבץ בתוכו בשעת שחיטה כיון שהבהמה מתאנחת אז, והלב מושך מן הדם שחוצה לו ומתמלא הימנו, אין דם זה יוצא מן הלב לא על ידי מליחה כשאר בשר, ולא על ידי צלי [על פי מאירי].

ולפיכך: **קורעו** קודם בישולו [היינו צלייתו, כדמפרש ואזיל], **ומוציא את דמו**.

והרי **מאי טעמא** שריא, ולא חיישינן שיבלע הפסח — על ידי חום הצלייה — מן הדם שבבשר הכרעיים ובני המעיים שהכניסו בתוכו?

לאו, משום דאמרינן: כבולעו כן פולטו, שנפלט מן הפסח אף אותו דם שנבלע בו מן הבשר שנתנו בתוכו. והיינו כרבה שהתיר מולייתא?! (10)

אמרי דחו בני הישיבה: ממשנתנו אין להוכיח שהצליה פולטת אף את הדם שנבלע בו מבחוץ.

כי מה שאין אנו חוששין לדם הנבלע בפסח מן הבשר שנתנו בתוכו, **שאני התם, כיון דאיכא בית השחיטה דמחלחל שהוא חלול**,

טו-ב **מידב דייבי** [זב לו הדם].

הפליטה, לכולי עלמא אינה פולטת דם הבלוע בה ממקום אחר.

10. מה שאנו מוכיחים מדברי רבי יוסי הגלילי שאין הלכה כמותו אלא כרבי עקיבא שתולה אותן מחוץ לפסח, היינו משום דרבי עקיבא לא פליג עליה מחמת איסור הדם, אלא מפני ש"כמין בישול הוא זה" ואסור רק בפסח שצריך להיות צלוי ולא מבושל, אבל משום דם לא היה אוסר.

ואמנם לדעת הצ"ח שהובא לעיל בהערה (3), שטעמו של רבי עקיבא הוא באמת מפני הדם הנפלט מן הכרעיים ובני המעיים, לכאורה צריך עיון מאי מייתי מרבי יוסי הגלילי, והרי רבי עקיבא שהלכה כמותו סובר שבאמת אסור מפני הדם, ואדרבה הוי סיעתא לאביי? ! וראה בצל"ח מה שביאר בזה לפי שיטתו.

דכשם דפליגי אמוראי אם אמרינן כבולעו כן פולטו על ידי צלייה, כך פליגי אם אומרים על ידי מליחה.

ומשמע שם במאירי, דלמאן דלא סבירא ליה כבולעו כן פולטו, אין הדם יוצא במליחה ראשונה, אבל במליחה שניה יוצא.

וביאור דבריו: שלדעת הסובר שאין הצלייה פולטת את הנבלע בה ממקום אחר, הוא משום שהצלייה או המליחה היא זו שמבלעת את הדם, ולפיכך סבירא ליה שאינה פולטת בו זמנית; אבל משמלחה מליחה שניה, כשם שפולטת היא דם שלה, כך פולטת היא דם הנבלע בה ממקום אחר.

אך ברא"ש במסכת חולין פרק ז סימן יג, מבוואר בהיפוך, שאף למאן דאמר כבולעו כן פולטו, אינה פולטת אלא דם שנבלע בה בשעת הפליטה, אבל אם נבלע בה דם אחר שלא בשעת

שאני לב, דשיע [חלק] הוא ואינו בולע, ולפיכך מותר הוא ולא משום שהאש מפליט את מה שנבלע בו שהרי אינו בולע כלל.

והואיל ואנו אומרים שהלב חלק הוא ואינו בולע, שוב אין אנו צריכים לומר, כי "בישולו" היינו "צלייתו", וכדסלקא דעתין מתחילה.

אלא, לעולם, מה שאמרו במשנה "לאחר בישולו", הוא אפילו כפשוטו, והכי קאמר: אף אם לא קרעוהו תחילה, ומלחוהו כדי להוציא מן הלב את הדם הבלוע בו כשאר איברים, ובישלוהו בקדירה — מותר הלב על ידי קריעה, שהרי לא נבלע בקירות הלב מן הדם הכנוס בתוכו.⁽¹¹⁾

תו מסייעין ליה לרבה:

והא רבין סבא טפליה החיא בר גוזלא [שלא נמלח, כן היא דעת כל המפרשים לבד הרמב"ם] לרב [גלגל גוזל קטן קודם מליחתו בעיסה, עבור רב] ואפאו בתנור.

ואמר ליה רב, לרבין סבא: אי מעלי טפליה [אם טעימה היא הפשטידא שעשית], הב לי ואיכול [תן לי ואוכל ממנה].

הרי חזינן: אף שנבלע הדם של הגוזל בעיסה, אנו אומרים: כבולעו לדם כך פולטו על ידי חום התנור, והיינו כרבה.

ודחינן: מהחיא פשטידא אין להוכיח, לפי

ואם לא קרעו תחילה, הרי זה קרעו אף לאחר בישולו, ומותר.

וקא סלקא דעתין, כי אין הכוונה כפשוטו: שיקרע אותו לאחר הבישול בקדירה; כיון שאילו נתבשל הלב כשדמו עדיין בתוכו, הרי בולע הוא — על ידי הבישול — מן הדם הכנוס בתוכו, ואין הקריעה שלאחרי הבישול מועילה להוציא את הדם שנבלע בלב.

אלא על כרחך, מה ששינו: קרעו לאחר "בישולו", היינו לאחר צלייתו, שאף הצלייה נקראת בישול.^(10*)

וכיון שכן מסייעין מינה לרבה:

כי הרי מאי טעמא מועילה הקריעה לאחר הצלייה, אף שאין הקריעה מועלת אלא להוציא את הדם שעדיין כנוס שבלב, ולא את הדם שנבלע ממנו בקירות הלב על ידי חום הצלייה?

לאו, האם לא משום דאמרין: שבשעת הצלייה כבולעו לדם הכנוס בתוכו כך פולטו!?

הרי חזינן דאמרין "כבולעו כך פולטו", וכדעת רבה.

ודחינן: מן המשנה בחולין אין להוכיח שאומרים כבולעו כך פולטו, ומשום דאין הלב בולע כלל מן הדם הכנוס בתוכו, כי

ביאר לשון "שיע", שהוא מלשון הכתוב "לא רוחצת למשעי"; וקצת צריך עיון שלא העמיד הערתו לעיל בעמוד א על מה שאמרו בגמרא "שיעי קיטרי", שהוא כמו "שיע" דהיינו "חלק".

10*. כמו שמצינו בדברי הימים: "ויבשלו הפסח באש כמשפט", שאין הכוונה אלא לצלייה, שהרי אמרה תורה "צלי אש".

11. רבינו עקיבא איגר בגליון הש"ס שלו כאן,

שטפולה היתה **בסמידא** [עיסה של סולת], **דמפריר** [נפרכת, ומלשון "פירורין"], שאינה נדבקת יפה בגוול אלא נפרכת, ומתוך כך יוצא הדם ממנה על ידי האש [טור יורה דעה סימן עח].

אבל בשאר דברים שנבלע בהם הדם, איכא למימר שאינו יוצא הדם ממנו על ידי האש.

והשתא מוכחינן מרבא, דלא סבירא ליה כרבה, האומר כבולעו כך פולטו:

והא רבא איקלע לבי ריש גלותא [התארח אצל הריש גלותא], וטפלו ליה בר אוווא [עשו לו פשטידא מאווז קטן שלא נמלח תחילה], ואמר רבא:

אי לא דחזיתיה זיג כווא חירא [שהוא צלול כזכוכית לבנה, רש"י], לא אכלי מיניה. [אם לא שראיתי למראה מוהל הבשר שזב בתוך העיסה שהוא צלול ואין בו שום אדמומית דם, לא הייתי אוכל ממנו].

הרי שלא סמך רבא על פליטת העיסה על ידי האש, אם לא שראה בעיניו שאין שם שום אדמומית דם.⁽¹²⁾

ואי סלקא דעתך סבירא ליה לרבא שאומרים כבולעו כך פולטו, אם כן: מאי איריא כי זיג [למה דוקא התיירו כשראהו שהוא צלול].

והרי אפילו כי לא זיג, נמי היה לו להתיר.

ועל כרחך, לא סבירא ליה לרבא כרבה.

ודחינן: לעולם סבירא ליה לרבא שאומרים כבולעו כך פולטו.

אלא דהתם מיירי בקמח חירתא [קמח נקי כעין שלנו שאינו סולת, רש"י] דשריר [שהעיסה קשה], ואינה פולטת אף למאן דאמר כבולעו כך פולטו.

ופוסקת הגמרא, והלכתא:

א. פשטידת בשר דסמידא [הטפולה בסולת]: בין אסמיק [האדים] המוהל שבתוך העיסה, ובין אם לא אסמיק, שריא, כי הואיל והדם ודאי יוצא על ידי צלייה, על כרחנו שאודם זה של המוהל לאו דם הוא.

ב. פשטידת בשר דחירתא [הטפולה בקמח נקי שאינו סולת]: אפילו אין בו מראה אודם כלל [בית יוסף סימן ע"ח], אי זיג כווא חירא [צלול מראה המוהל כזכוכית לבנה, ובלשון הטור "זך ככסף"], שריא. ואי לא, אסיר.

ג. פשטידת בשר דשאר קמחים: אי אסמיק [האדים מראה המוהל שבעיסה], אסור, ואם לא אסמיק, שרי.⁽¹³⁾

והשתא הדרינן לדין מולייתא [בשר שלא נמלח, שמכניסים בטלאים או תרנגולים, וצולין אותן]:

האי מולייתא:

מאן דאמר ליה [אביי לעיל בעמוד א], סבר:

בעוף שלא נמלח, אע"ג דבגמרא מפליג בין סמידא לשאר קימחי, ובין אסמיק ללא אסמיק, אנן השתא לא בקיאינן במלתא, ובכל גוונא יש לאסור.

12. לשון הטור בסימן ע"ט הוא: "זך ככסף"; ולשון המאירי בזה הוא: "הבצק לבן הרבה על תכלית מה שאפשר לו בלובן".

13. כתב השולחן ערוך בסימן ע"ח: הטופל בצק

וכמו כן נקוט כלל בידך: והלכתא כרבינא לקולא.

הני מילי בשאר מקומות, לבר מהני תלת [לבד משלושה הדברים שזכרו], דרב אחא בשלושה דברים אלו הוא זה שפוסק לקולא.

ואילו רבינא פוסק לחומרא.

ובשלתם הלכתא כרב אחא לקולא.

והשתא מפרשינן פלוגתתם בשלושה דברים אלו.

ומתחילה מפרשת הגמרא דינו של כל אחד משלושה אלו, ובמאי מודו כולי עלמא, והדר מפרש במה פליגי:

אומצא:

האי אומצא [חתיכת בשר] דאסמיק [שהאדימה] שהוא אדום ביותר וניכר שהדם נצרך בתוכה, ומחמת מכה שהוכתה הבהמה מחיים הוא בא [רא"ש פרק ז מחולין סימן יא], כך הוא דינה: (16)

א. אם בא לאוכלה כשאר בשר, למולחה וליתנה בקדירה, אסור לעשות כן, כיון שמתוך שנצרך הדם אין לו פתח לצאת מן הבשר על ידי מליחה [טור ומאיר].

אפילו פומא [פה שלה, כלומר: צידה הפתוח של המולייתא], לתחת [כלפי מטה] בשעת הצלייה, הרי הוא אסור, ואין אומרים שהדם היוצא מן המילוי זב דרך פיו למטה ואינו נבלע בבשר החיצון. (14)

ומאן דשרי למולייתא [רבה, לעיל בעמוד א] סבר:

אפילו פומא דמולייתא לעיל [כלפי מעלה] בשעת צלייה נמי שרי, שהרי אין אנו צריכים להתירו משום שהדם זב לחוץ דרך פיו, אלא אף אם נבלע הדם בבשר החיצון, הרי הוא נפלט על ידי האש, דכבולעו כך פולטו.

והילכתא: מולייתא שרי אפילו פומא לעיל, משום דאמרינן: כבולעו כך פולטו, וכדעת רבה.

* * *

(15) בשלושה דברים אלו, שהן: אומצא ביעי ומיזרקי [מפרש לה ואזיל], פליגי בהו רב אחא ורבינא!

ואף שבכל התורה כולה במקום שנחלקו רב אחא ורבינא ולא נתפרש בגמרא מי מהם הוא המיקל ומי הוא המחמיר, נקוט כלל זה בידך:

רב אחא הוא דאזיל לחומרא, ואילו רבינא אזיל לקולא.

15. בסוף שמועה זו בהערות, תתבאר הסוגיא ביתר ביאור.

16. במאירי כתב כאן, שנצרך מחמת מכה "או כיוצא בו".

14. ביארו התוספות, שאינו דומה למה שאמרו בגמרא לעיל, שאפילו מי שאוסר במולייתא מתיר בפסח שנתנו בו כרעיים, הואיל ובית השחיטה שהוא כלפי מטה מחלחל, והרי הדם זב דרכו ואינו נבלע; ד"שאני התם שהחלל רחב ביותר ולא דמי לפומא דמולייתא".

ב. ואם התכיה לאומצא, שעשה בה חתכים הרבה כדי לעשות פתחים ליציאת הדם [טור] ומלחיה, [מלחה במלח], אפילו ליתנה בקדרה שרי.

ג. ואם שפדיה בשפודא [הגירסא בחולין צג ב "תלייה" ולא "שפדיה"], שתלאו בשפוד בתוך התנור לצלות, שרי אף בלא חתיכה ובלא מליחה, לפי שהדם הנצרר מידב דייב [זב הוא ממנן], כי הואיל ותלוי הוא שפיר דמי [רש"י חולין]. (17)

ד. ואם אחתיה אגומרי [הניחו על גבי גחלים לצלות], פליגי בה רב אחא ורבינא.

חד [רבינא, כדאמרינן לעיל] אסר, וחד [רב אחא] שרי.

ומפרשינן פלוגתייהו:

מאן דאסר, טעמו, משום דמיצמת צמית, הגחלים צומתין את הדם שבבשר, ואינו מוציא את דמו, והוא נצלה בתוכו, ואסור [רש"י חולין].

ומאן דשרי, טעמו, משום דמישאב שאיב, הגחלים שואבים את הדם מן הבשר, ומותר הוא. (18)

ביעי:

וכן הוא הדין והמחלוקת בביעי [ביצי בהמה זכר] שהאדימו [רש"י]. (19)

א. בא לאוכלם על ידי מליחה ובישול כשאר בשר, אסור כיון שנצרר הדם, וכדרך שנתבאר לענין אומצא [מאירי].

ב. חתכינהו ומלחינהו, אפילו לקדרה שריין [מותרים הביצים].

17. בטור ושולחן ערוך סימן ס"ז מבואר, שאם תלאו בתוך התנור לצלות מותר בלא חיתוך ובלא מליחה.

ואמנם מלשון רש"י בסוגיין שכתב, "מידב דייב, ושפיר דמי אף במלח מועט בתורת צלי", ולא הזכיר שאין צריך חיתוך, משמע לכאורה דחיתוך מיהא בעי, וראה גם בתוספות חולין צג, א, במה שפירשו לשון רש"י שם, דמשמע נמי דבכל שלושה אלו אין הצלייה מועלת בלא חיתוך, וכן נקט בדברי חמודות פרק שביעי דחולין אות מ"ח בדעת רש"י.

אבל הבית יוסף בסימן ס"ז כתב בשם רש"י, דאומצא שעלאה לא בעי חיתוך, וכן מוכח מדברי הב"ח — שהובא בהערה לקמן — שנוקט כן בדעת רש"י.

18. כתב הב"ח בסימן ס"ז ד"ה נצרר אחר שהביא סוגיית הגמרא:

ומשמע דהכי פירושו, שפדיה בשפודא אע"ג דלא חתכיה ומלחיה, נקיבת השפוד חשיב כאילו חתכיה, אבל באנחה אגומרי — דאפילו נקיבה ליכא, סבירא ליה לרבינא מיצמת צמית ואסור, ולית הלכתא הכי. ובפרק גיד הנשה פירש רש"י, הואיל ותלוי שפיר דמי, משמע דנקיבת השפוד לא חשיב כאילו חתכיה, ולא שרי אלא משום דתלוי בשפוד דדאיב דמא, מה שאין כן באנחיה אגומרי, דכיון דאינו תלוי מצמית צמית, וכך הבינו התוספות והרא"ש בפרק גיד הנשה, ע"ש, אבל מדברי התוספות פרק כיצד צולין ומדברי המרדכי פרק כל הבשר משמע כפירוש הראשון, עכ"ל.

ואפשר, שחילוק הגירסאות "שפדיה" בשפודא או "תלייה" בשפודא, נתכוונו לשני פירושים אלו.

19. דעת התוספות [ובמאירי בשם "ויש

יש אומרים: שהוא ניתר בלא חיתוך, וכן פסק בשולחן ערוך.

ויש אומרים: אף כשצולוהו אינו ניתר בלא חיתוך [הובאה דעה זו בטור סימן ס"ה, וכן היא שיטת התוספות בחולין צג א. וכתבו, שאף דעת רש"י כן].

ג. ואם אחתיה אגומרי, פליגי רב אחא ורבינא, חד אסר וחד שרי, מאן דאסר, משום דסבר מצמית צמית, ומאן דשרי, משום דסבר, מישאב שאיב.⁽²⁰⁾

האי אומצא דאסמיק [בשר שהאדים מחמת מכה וצלאו, מאירי, וראה הערה]:

הרי אף שמותר לאכול הבשר, וכמו שנתבאר לעיל, מכל מקום חלייה [מזהל אדום שלו, שיוצא וזב ממנו], אסיר.

"שמתוך שהדם כנוס אי אפשר שלא יהא שם דם עדיין" [מאירי בשם יש מפרשים, וכנראה כוונתו לרש"י].

אבל אם לא אסמיק, הרי חלייה שרי הואיל והגיע לשיעור צלייה, שמכאן ואילך שומן בעלמא הוא [מאירי].

רבינא אמר פליג: אפילו לא אסמיק נמי, הרי חלייה אסיר, ומשום דאי אפשר דלית

ג. תלינהו בשפודא שריין, כי מידב דייב הדם מהם.

ד. ואם אחתיהו אגומרי, פליגי ביה רב אחא ורבינא, חד [רבינא] אסר, וחד [רב אחא] שרי. ומפרשינן לה כדלעיל:

מאן דאסר, משום דסבר, מיצמת צמית; ומאן דשרי, משום דסבר, מישאב שאיב.

מיזוקי:

וכן הוא הדין והמחלוקת במיזוקי [חוטין גסין, שהן ורידין שבבית השחיטה, רש"י].

א. בא לאוכלם על ידי מליחה ובישול, אסור, כי הדם הכנוס בורדין אינו נפלט על ידי מליחה.

ב. חתכיה לחוטין ומלחיה, אפילו לקדרה שרי.

ב. תלייה בשפודא כשבית השחיטה לתתאי [כלפי מטה] כדי שיהא מקום לדם לזוב, שרי, כי מידב דאיב, זב הדם דרך בית השחיטה.

ואמנם בתיקון המיזוקי על ידי צלייה בשפודא, נחלקו בו הראשונים:

שלא פירש אין אסור אפילו מדרבנן. ב. פירש הדם לאחר שחיטה ממקום למקום בתוך האבר ולא יצא חוצה לו, נחלקו בו הראשונים אם מיקרי "פירש", דעת התוספות [לעיל בעמוד א ובחולין יד א] והרא"ש [בתשובה, הובא בבית יוסף ריש סימן ס"ז], דלא מיקרי פירש אלא אם כן יצא חוצה לאבר. אבל דעת הרשב"א [בתשובה הובא בבית יוסף שם], וכן נראה דעת הר"ן [חולין ל ב מדפי

מפרשים", ובטור ושולחן ערוך], דלא מיירי הכא בביעי דאסמיקו אלא בסתם ביעי, אלא שעל הביעי יש "קרמא" [והוא קרום שנראין בו חוטין אדומין, מאירי], והוא אסור מחמת דם כמבואר בחולין צג א, ועל אותו קרום הוא שדנו כאן.

20. כדי לבאר שמועה זו וזו שלאחריה ביתר ביאור, יש להקדים:

א. דם הבלוע באברים [דם האיברים], כל זמן

[ולענין הדם שנפלט על גבי הבשר, כתבו התוספות לעיל בעמוד א ד"מישרק שריק", וראה היטב מה שכתב הש"ך בסימן עו סק"ב].

ו. כתבו התוספות בסוגיין והר"ן חולין [לא ב מדפי הר"ף]: אומצא דאסמיק אינו כשאר בשר שהדם שבו הוא דם שלא פירש כל עוד לא בישלו, ואנו דנין אותו כדם שפירש.

ונחלקו בטעם הדבר:

יש הסוברים שהוא מדאורייתא, וכמבואר בשולחן ערוך סימן ס"ז סעיף א' [ומבואר בש"ך סימן עו סק"ב, דהיינו אפילו למאן דסבר דפירש ממקום למקום לא חשיב פירש, הכא שאני משום דפירש מחיים].

ואילו בר"ן שם כתב הטעם, משום דנראה כאילו הדם בעין, ומשמע דהוי מדרבנן.

והוכיח כן, מהא דאמרינן בסוגיין, דלמאן דאמר "מיצמת צמית", אסור לאכול אומצא דאסמיק דאנחה אגומרי; ואם תמצי לומר שהדם שבו מיקרי דם שלא פירש, מה איכפת לן שהבשר נצמת ואינו נפלט, והרי הוי דם האיברים שלא פירש; ועל כרחך, כיון דנצטר הדם הוי כדם שפירש.

ז. הדם שב"מזירקי" אין דינו כדם האיברים שלא פירש, שאם לא כן מה איכפת לן ד"מיצמת צמית", והרי לא פירש הדם, כן כתב הר"ן חולין [ל ב מדפי הר"ף ד"ה חוטי], ומשום דהוא חשוב ככנוס בכלי, וכן מבואר בשולחן ערוך סימן ס"ז סעיף ב.

ולאחר הקדמה זו נבוא לבאר השמועה ביתר ביאור:

"אומצא דאסמיק".

כתב הב"ח בסימן ס"ז ד"ה נצטר, דלישנא ד"אומצא" בכל הש"ס הוא אכילת בשר כשהוא חי. ומפרש, דבכלל דברי הגמרא, שאסור לאכול אומצא דאסמיק בלא חתיכה ומליחה, ומן הטעם שנתבאר, שהדם הצרור אין דינו כדם האיברים שלא פירש.

אמנם מדברי התוספות והר"ן שהוזכרו לעיל,

הרי"ף ד"ה חוטי], שאפילו אם רק פירש הדם ממקום למקום, מיקרי "פירש".

ג. הבא לאכול בשר כשהוא חי ["אומצא" בלשון חז"ל], כל עוד שלא פירש הדם מותר באכילה, ואפילו מדרבנן אין בו איסור.

ד. אבל הבא לאכול בשר מבושל בקדירה, אסור לאוכלו בלא שימלחנו תחילה.

והטעם בזה חלוק ותלוי בשיטות הראשונים שהוזכרו לעיל, אם דם האיברים שפירש בתוך האבר עצמו, מיקרי "פירש":

לדעת הסוברים דמיקרי פירש: הטעם שאסור לבשלו בלא מליחה, הוא מפני שהבישול מפליט את הדם ממקום למקום, ונעשה דם שפירש, ולפיכך צריך למולחו תחילה ולהוציא את דמו.

ואילו לדעת הסוברים דלא מיקרי פירש אלא כשיצא חוצה לאבר: הטעם דבעי מליחה הוא, משום דיש לחוש שמא ייפלט הדם מן האבר, ויחזור ויבלע בו, שהרי מבושל הוא בקדירה שהדם נפלט לתוכה.

ה. הבא לאכול בשר צלוי בשפוד על גבי האש, לכולי עלמא אינו צריך מליחה גמורה [ואם צריך מליחה קצת הוא מחלוקת הראשונים, ויש מן האחרונים שכתבו דאף לדעת רש"י שמצריך מליחה קצת, אינו עיקר הדין].

אף טעם היתר אכילה על ידי צלי, חלוק ותלוי הוא בשיטות הראשונים שהוזכרו לעיל:

לדעת הסוברים שהדם שפירש ממקום למקום מיקרי דם שפירש: נמצא שבשעת הצלייה נעשה הדם — דם שפירש, וכמו שאנו אומרים שהבישול מפליט את הדם ממקום למקום, והטעם שאפילו הכי מותר לאוכלו בלא מליחה, הוא מפני שמכח הצלייה נפלט דמו.

ואילו לדעת הסוברים שהדם שפירש ממקום למקום אינו נאסר: אף אם לא היה כח בצלייה להפליט דמו מותר הוא, שהרי לא גרע מבשר חי שמותר לאוכלו בלא מליחה; ומטעם זה סוברים שיטות אלו כי אפילו לא צלאו צלייה גמורה מותר לאוכלו.

איכא דאמרי: רב אשי גופיה [עצמו] מוגמע ליה גמועי.

אמר ליה מר בר אממר לרב אשי:

אבא [אממר] היה נוהג: האי חלא [חומץ] דחליט [שריית הבשר בחומץ נקראת: חליטה] ביה בשר חדא זימנא [שחלט בו

בה שורייקי דדמא, [לחלוחית של דם, ר"ן חולין לא ב מדפי הרי"ף].⁽²¹⁾

אמר ליה מר בר אממר לרב אשי: אבא [אממר] מוגמע ליה גמועי, נוהג היה לגמוע את המוהל היוצא מאומצא דלא אסמיק, כי סובר הוא כמאן דאמר חלייה שרי.

21. א. ברור שיטת רש"י בלישנא קמא, והמאירי:

רש"י כתב וז"ל "חלייה, מוהל היוצא ממנו כשחותכו; אסמיק חלייה אסיר, לא גרס "הוא וחלייה", ורב אחא קאמר לה — דמיקל, ובחלייה מודי דאסיר" עכ"ל, סתם רש"י ולא פירש אי מיירי כשצלאו, או קודם שיעור צלייה, ואף התוספות נסתפקו בכוונתו, ודחו דבריו בין כך ובין כך, וכדלקמן.

אמנם במאירי הביא פירוש כעין דבריו של רש"י בשם "יש מפרשים", ופירשו, דמיירי לאחר שצלאו, ועל פי דבריו נתבאר בפנים.

ומלשון רש"י שכתב "ורב אחא קאמר לה דמיקל", משמע דמיירי באנחה אגומרי דוקא, שהרי רק באנחה אגומרי הוא שנחלקו רב אחא ורבינא, ולשון זה מקשה יותר להבין שיטת רש"י.

ובתוספות תמהו על רש"י: "היכי דמי, אי נצלה בשר כל צרכו אף המוהל מותר דלא גרע מ"מלחיה" דאמרינן לעיל דאפילו לקדירה שפיר דמי, [כלומר, ואין אנו אוסרים מפני שזב מוהל לתוך הקדירה], ואי לא נצלה כל צרכו, אמאי בשר מותר וכו', אע"ג דדם האברים שרי, [הרי] היכא דאסמיק אסור וכו', עכ"ל.

ואף בדברי המאירי שכתב דמיירי לאחר שצלאו, והטעם דחלייה אסיר משום ש"אי אפשר שלא יהא דם כנוס עדיין", נמי יש לעיין, דאם כן אף אם לא זב ממנו מוהל כלל יהא אסור, כיון שאתה אומר שנשאר בו דם עדיין; ואף שלא

שהוכיחו עיקר דינם דאומצא דאסמיק הוי כדם האיברים שפירש מסוף הסוגיא, ולא הוכיחו כן מתחילת הסוגיא, שלפי דברי הב"ח מבואר בהדיא שאסור לאוכלה "אומצא", שעל כרחק הטעם מפני שהוא כ"פירש", מוכח דלא סבירא להו כפירוש הב"ח, [ואף הב"ח לא כתבו אלא כדי לפרש דעת הרמב"ם].

"חתכיה ומלחיה אפילו לקדירה שרי".

כתב הב"ח שם לבאר לשון "אפילו" על פי דרכו, דהכי קאמר: לא מיבעיא דלאוכלו אומצא מהני חתיכה ומליחה, אלא אפילו ליתנו בקדירה נמי שרי. ואמנם בתוספות חולין צג א, ברשב"א ובר"ן שם, משמע דלשון "אפילו" מתבאר ביחס לצלי, כלומר: לא מיבעיא דחיתוך מהני לצלי אלא אף לקדירה על ידי מליחה נמי מהני חיתוך, או ד"אפילו" לאו דוקא, ראה ב"ראש יוסף" שם. "אנחה אגומרי — מישאב שאיב, מיצמת צמית".

מסתברא, שעיקר המחלוקת אם גחלים שואבין או צומתין, אינו ענין לשלושה דברים אלו בלבד שנזכרו כאן, והיא מחלוקת כללית בטבע הגחלים; ומה דנקטה הגמרא פלוגתתם בשלושה דברים אלו, הוא משום דבשאר בשר אין נפקא מינה בזה, דלו יהא דמיצמת צמית, הרי הוי כדם האברים שלא פירש, וכמו שנתבאר לעיל; ובשלושה דברים אלו שהדם שבהם חשיב כ"פירש" יש נפקא מינה בפלוגתתם. ואמנם דלפי זה שייכא פלוגתתם בכל דם שפירש, וצ"ע.

בשר פעם אחת], **תו לא תאני חליט ביה** [שוב לא היה חולט בו שנית], מפני שאין בחומץ כח עוד.

נחלקו הראשונים בפירושו:

לדעת רש"י:

החליטה בחומץ היא לאחר צלייה כדי

להפליט את דמו. (22)

הר"ן בחולין [לא ב מדפי הרי"ף] מפרש:

החליטה היא בבשר חי, שהרי מדינא דגמרא [חולין קיא א] כיון שחלטו בחומץ, החומץ מצמיח את הבשר שלא יפלט ממנו הדם. ומותר לבשלו בלא מליחה [דרישה סוף סימן

פירש עדיין מן האבר, הרי אומצא דאסמיק חשיב כדם האברים שפירש, וצ"ע.

ג. לישנא בתרא דרש"י:

"חלייה" אינו מוהל הזב ממנו, אלא היינו חומץ שלו, שנותנין את הבשר בחומץ לאחר צלייתו, ואסור החומץ מפני שהדם נסחט לתוכו, וקיצר רש"י בביאור דברי הגמרא, וראה שיטת התוספות.

והתוספות תמהו על פירוש זה, שהרי בגמרא חולין קיא א משמע שהחומץ צומת ולא מפליט [וכן פירש רש"י גופיה התם]; וראה עוד מה שתמהו עליו.

ובתוספות רי"ד תמה: קשיא לי טובא, כיון שנצלה באש והוא מותר באכילה ואפילו צלאו על גבי גחלים, למה יאסר החומץ שחולטין אותו בו.

ב. שיטת התוספות:

"חלייה" אינו מוהל הזב ממנו אלא היינו חומץ שלו, [וכשיטת רש"י בלישנא בתרא], אלא דלא מיירי בבשר לאחר צלייתו אלא בבשר חי [ולא אסמיק מחמת מכה או כיוצא בן], אלא בבשר סתם שנתנוהו בתוך חומץ ושם הוא דאסמיק הבשר, "שמנהג הוא כשנותנים בשר חי לתוך החומץ ואינו שוהה בתוכו לא מפליט מידי ונצמת הדם בתוך הבשר, והכל מותר דאכתי לא פירש [וכשאר אומצא שמתרת באכילה, כיון דהוי דם האברים שלא פירש, וכמו שנתבאר בהערות לעיל], וכי שוהה בתוכו עד דאסמיק, נעקר ממנו הדם ונפלט לתוכו [של החומץ]".

וגרסי התוספות [דלא כרש"י] "הוא [הבשר עצמו] וחלייה אסיר", והטעם, מפני שהדם שנפלט חוזר ונבלע בבשר [פרי מגדים].

ורבינא דאמר כי לא אסמיק נמי חלייה אסיר, היינו דוקא חלייה אסיר, אבל הבשר עצמו לא נאסר, מפני שבפליטה מועטת דשורייקי דדמא, אין הבשר נאסר.

ג. שיטת הר"ן [חולין לא ב מדפי הרי"ף],

והמאירי כאן:

מיירי הכא באומצא דאסמיק מחמת מכה שנתנוהו בתוך חומץ, וגרס נמי "הוא וחלייה אסיר", והטעם שהבשר אסור הוא משום דכיון דאסמיק אסור לאוכלו אפילו חי, שהרי דמו חשיב כדם האברים שפירש, וכל שכן כשנתנוהו בחומץ, "וחלייה נמי אסור לפי שהדם מתערב בחומץ".

וכתב הר"ן שם עוד, דהטעם דבדלא אסמיק חלייה שרי, משום ש"החומץ צומת אותו, והוי ליה דם האברים שלא פירש", הוצרך לפרש שהחומץ צומת אותו, שלא תאמר שאדרבה החומץ מפליטו ממקום למקום או לתוך החומץ, ולכן כתב שהחומץ אינו מפליט כלל אלא אדרבה צומת אותו.

22. כעין זה פירש רש"י בסמוך בלישנא בתרא, ותמהו עליו התוספות שם, שהרי בחולין משמע שהחומץ צומת ולא מפליט, וראה היטב במאירי. ובתוספות רי"ד תמה: אם הבשר צלי מה חליטה הוא צריך, והרי בלא חליטה הוא מותר.

ותמהינן: הרי נמצא, כי המעשה שהביאה המשנה, אינו בא לסייע לאמור במשנה, אלא לפתור. שהרי המשנה אסרה לצלות על האסכלא, ורבן גמליאל הורה לצלות עליה, ואין דרך המשניות בכך?!

ומפרשינן: הפורי מיחסרא משנתנו והכי קתני:

ואם אסכלא מנוקבת היא, כלומר: עושה מסגרת של ברזל סביבות האש, ונותן את השפוד — כשראשו האחד על גבי צידה האחת של המסגרת וראשו השני על גבי צידה השני של המסגרת — מעל גבי האש, ונמצא הפסח תלוי בין שני צידי המסגרת ואינו נוגע בברזל החם כלל.

הרי שמוותר לצלות עליה את הפסח.

ואמר רבי צדוק לסייע דין זה: מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו, צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא המנוקבת.⁽²⁴⁾

תנור שהסיקוהו בקליפי פירות של ערלה, שהם אטורים בהנאה, ואפו בתנור המוסק פת, נחלקו בו רבי וחכמים.

דעת רבי: הפת אסורה באכילה.

ס"ז], כיון שכל זמן שלא נפלט ממנו הדם הרי הוא מותר [כי "דם האברים" והיינו דם שלא פירש ממקומו, מותר הוא ואפילו מדרבנן].⁽²³⁾

ותמהינן עלה: וכי מאי שנא חומץ שתשש כחו מחמת שחלטו בו פעם אחת, מחלא מתמחא [חומץ חלש מעיקרו] דחלטינן ביה [ומותר לחלוט בו]?!]

ומשנינן: התם בחומץ חלש מעיקרו משום הכי חולטין בו, שהרי איתיה

ע-ה א לקיוהא דפירא בעיניה [השרף של טעם הפרי עדיין עומד בו], ואע"פ שהוחלש מאליו ונתקלקל טעמו הרי הוא מוציא [או מצמית לשיטות החולקים על רש"י] דם, שעדיין כחו בקרבו.

אבל הכא בחומץ שחלטו בו פעם אחת, שוב ליתא לקיוהא דפירא בעיניה, שכבר בלעו הבשר הראשון.

שנינו במשנה: אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסכלא, אמר רבי צדוק מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו: צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא:

הלכה ט': לפיכך אם היה כלי מנוקב כדי שתשלוט בו האור צולין עליו. וכתב על זה הראב"ד: והוא שלא יגע בכלי. ובמגיד משנה שם נסתפק בדעת הרמב"ם, אם חולק הוא על הראב"ד וסובר שאפילו נוגע בכלי מותר, מפני שהאש שולטת הרבה באסכלא המנוקבת, והוכחתו היא, שאם כדברי הראב"ד הרי פשיטא שצולין עליו, וגם, מדלא הוזכר כן בגמרא בהדיא; או אפשר דאף הרמב"ם מודה בזה להראב"ד, ראה שם.

23. נתבאר על פי פשטות הסוגיא; אמנם בשולחן ערוך סוף סימן ס"ז משמע, שנידון הסוגיא הוא אף לאוכלו כשהוא חי, ואף שאם לא היה חולטו בחומץ היה מותר לאוכלו, שהרי מותר לאכול בשר חי בלא מליחה כיון שלא פירש הדם ממנו, מכל מקום כיון שחלטו בחומץ שתשש כחו, גרע, וראה ביאור הענין ב"שפתי דעת" שם.

24. לשון הרמב"ם בפרק ח' מהלכות קרבן פסח